

◆◆◆ ADRIÁNYI GÁBOR

Árpád-házi Szent Margit kanonizációja 1943-ban*

Beke Margit tiszteletére

A jelen tanulmány nem óhajtja ismertetni, hogy az 1271-ben Margit halála után egy évvel megindított szentté avatás miért csak 1943-ban, 672 év múlva történt meg, mivel ezt szakavatott tollak¹ elég alaposan már megírták. Elsődleges oka azonban nemcsak az volt, hogy az első eljárás jegyzőkönyvei (1272–1274) eltűntek,² és az 1276-ban lefolytatott második eljárás jegyzőkönyvei is csak 1640-ben kerültek elő Margitnak a törökök elől Pozsonyba menekített koporsójából,³ még csak nem is a későbbi magyarországi zavarások akadályozták meg a per folytatását, hanem az a tény, hogy az Apostoli Szentszék a kanonizációs eljárást közben lényegesen megszigorította, majd újabb feltételekhez kötötte,⁴ amelyeknek Magyarországon már nem tudtak megfelelni. Így aztán Károly Róbert 1306-ban⁵ és Mátyás⁶ is hiába kérelmezte 1462–1464 között Margit oltárra emelését, legfeljebb csak azt lehetett később elérni, hogy VI. Piusz pápa 1789-ben engedélyezte tiszteletét Er-

* A tanulmány a 2015/2. számhoz készült. A késedelmes megjelenésért a szerkesztőség elnézést kér.

¹ LOVAS Elemér, *Árpád-házi Boldog Margit élete* (Szent István Társulat, Budapest 1939); BÓLE Kornél, *Árpád-házi Boldog Margit szenttéavatási ügye és a legősibb Margit-legenda* (Budapest 1937); Uő, *Gyöngyvirágok, margaréták Szent Margit oltárán* (Budapest 1944), a szentté avatás története: 5-59; MESZLÉNYI Antal, *Magyarországi Szent Margit 1242-1270* (Szent István Társulat, Budapest 1944), a szentté avatás története: 214-231; KIRÁLY Ilona, *Árpád-házi Szent Margit és a sziget* (Budapest 1979), a szentté avatás története: 195-204.

² KIRÁLY 197, 158. jegyzet. Idézi GOMBOS Albint: *Catalogus Fontium Historiae Hungaricae* III (Budapest 1938) 299-300.

³ KIRÁLY 198, 162. jegyzet. Idézi GOMBOST uo. 243.

⁴ SIEGER, Markus, *Die Heiligsprechung. Geschichte und heutige Rechtslage* (Würzburg 1995).

⁵ KIRÁLY 198.

⁶ KIRÁLY hosszasan idézi (198-199) Mátyás nem pontosan datálható levelét *A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára. Monumenta Romana Episcopatus Veszprimiensis* III. kötete (Budapest 1902) alapján; 164. jegyzet.

délyben,⁷ majd VII. Piusz pápa 1804-ben megengedte, hogy a domonkos rend halála napját (január 18.) főünnepként ünnepelhesse.⁸

A 19. század végén megindult és a 20. század elején kivirágzott katolikus megújulás,⁹ a margitszigeti ásatások, Lovas Elemér¹⁰ és Böle Kornél¹¹ fáradhatatlan történeti-irodalmi munkássága, majd főként az 1938-as XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, és benne a pápai legátus, Eugenio Pacelli, a későbbi XII. Piusz pápa megemlékezése Margitról,¹² valamint Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás¹³ XI. Piuszhoz benyújtott kérelme¹⁴ újra megindította az eljárást. Világos volt, hogy hat és félévszázad után szabályos szentté avatási eljárást (*canonisatio formalis*) tanúk kihallgatásával és új dokumentumok beszerzésével nem lehet lefolytatni. Maradt a második út: a *canonisatio aequipollens*, vagyis annak bizonyítása, hogy Margit évszázados kultusza soha meg nem szűnt, a magyar nép mint boldogot, sőt szentet évszázadok óta tiszteli.

Ennek a bizonyítása, peres eljárása a római Rítuskongregáció feladata volt. Evvel kapcsolatban Magyarországról, sőt az egész világból 658 kérelmező levél futott be a kongregációhoz.¹⁵ Közülük a kongregáció 78 iratot vett fel kinyomtatva periratába.¹⁶ Ebből Meszlényi Antal tizenötöt közölt.¹⁷ Teleki Pál¹⁸ miniszterelnök 1939-ben és 1940-ben magánkihallgatáson XII. Piusz pápánál az ország nevében is szorgalmazta az ügyet.¹⁹

Az eljárás lefolytatását a Rítuskongregáció 1939-ben kezdte meg, majd a periratok elkészülte után²⁰ a kongregáció 1943. július 13-án hozta meg döntését, hogy nincs akadálya annak, hogy Boldog Margit tiszteletét az egész világegyházra kiterjesszék.²¹ Ennek alapján jelentette be Serédi hercegprímás 1943. október 3-án a Katolikus Nagygyűlésen és október 29-én a Szent István Akadémián, hogy a kanonizáció lényegében megtörtént.²² Így fejezte

⁷ KIRÁLY 200, idézi a Veszprémi Püspökség Római Oklevéltárát, I. kötet 115, 117; 165. jegyzet. A *Bullarii Romani Continuatio* Tomus VI, Pars III (szerk. A. Barberi – R. Segreti – A. Spezia; Prati 1849) nem hozza VI. Piusz 1789. július 28-ra datált engedélyét, hanem ezen a napon Néri Szent Fülöp kultuszának kiterjesztését, 2098-2103. Ugyancsak nem hozza a *Bullarii Romani Continuatio* VII. Piusz engedélyét 1804-ből, hogy a domonkos rend Margit napját főünnepként ünnepelhesse, uo. Tomus VII, Pars I (Prati 1850). Meszlényi Antal a Rítuskongregáció publikációja alapján (*SACRA RITUUM CONGREGATIO, SECTIO HISTORICA, Inquisitio jussu Ssmi Dmni Postri Pii Papae XII peracta. De vita Beatae Margaritae ab Hungaria, Sanctimonialis Ordinis Praedicatorum, deque cultu et praestito*, Roma 1943) tisztázta, hogy Batthyány Ignác erdélyi püspök, aki Margit-ereklyével és dokumentációval rendelkezett, 1788-as „ad limina” felterjesztésében kérte VI. Piuszt, engedje meg egyházmegyéjében Margit zsolozsmáját és miséjét. Erre adta meg a Rítuskongregáció 1789. július 28-án az engedélyt. A Rítuskongregáció fenti *Inquisitio*... könyvében az 50. irat: „Extensionis sei Concessionis officii et Missae ad Universam Ecclesiam in honorem Beatae Margaritae ab Hungaria, Sanctimonialis Ordinis Praedicatorum. Positio super aequipollente canonisatione”. A 75-88. oldalon: „La prima concessione Apostolica della Messa ed officio della Beata Margarita fatta da Pio VI. alla diocesi di Transilvania nel 1789.” Idézi: MESZLÉNYI 211, 37. jegyzet.

be Meszlényi Antal is könyvét Magyarországi Szent Margitról, jóllehet az ünnepélyes promulgáció, a pápai bulla még nem jelent meg.²³

Erre a Szentszék hivatalos lapjának, az *Acta Apostolicae Sedis*nek az 1944. évi első számában került sor.²⁴ A *Maxima inter munera* kezdetű bulla a lap *Litterae decretales* sorozatában jelent meg nyolc nyomtatott oldal terjedelemben,²⁵ és az index tartalmilag is jelzi.²⁶ Magyar fordítása Bőle Kornél tollából²⁷ ugyanabban az évben látott napvilágot.

⁸ Lásd: 7. jegyzet és MESZLÉNYI 212, 38. jegyzet.

⁹ NYISZTOR Zoltán, *Ötven esztendő. Századunk magyar katolikus megújodása* (Opus Mystici Corporis, Bécs 1962).

¹⁰ Lovas Elemér OSB (1889–1949) történész, lásd: Diós István szócikke, in *Magyar Katolikus Lexikon* 8 (Budapest 2003) 123-124.

¹¹ Bőle Kornél OP (1887–1961) hitszónok, író. *Új Magyar Életrajzi Lexikon* 1 (Budapest 2001) 907.

¹² KIRÁLY 201, 169. jegyzet, idézi BŐLE Kornélt: *Gyöngvirágok...* 41.

¹³ Serédi Jusztinián OSB (1884–1945) kánonjogász, 1927-től bíboros, esztergomi érsek, hercegprímás. Vö. ERDŐ Péter, *Szerédi Jusztinián*, in BEKE Margit (szerk.), *Esztergomi érsekek 1001–2002* (Szent István Társulat, Budapest 2002) 389-394.

¹⁴ MESZLÉNYI 226 és 1. sz. melléklet 232-235.

¹⁵ MESZLÉNYI 232, 1. jegyzet. A szerző a Kongregáció említett *Inquisitio* könyvére rekurál.

¹⁶ MESZLÉNYI, uo.

¹⁷ MESZLÉNYI 232-251.

¹⁸ Teleki Pál (1879–1941) geográfus, politikus, 1920–1921-ben és 1939–1941-ben miniszterelnök. *Új Magyar Életrajzi Lexikon* 3 (Budapest 2007) 671-674.

FÜGGELÉK

A RÓMAI RÍTUSKONGREGÁCIÓ DÖNTÉSE ÁRPÁD-HÁZI BOLDOG MARGIT TISZTELETÉNEK KITERJESZTÉSÉRŐL A VILÁGEGYHÁZRA

Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale 35 (24. Agusti 1943) /Ser. II. v. X/ Num. 8. Acta Pii PP. XII. Diarium Romanae Curiae. Sacra Congregatione dei Riti, p. 272.

Martedì, 13 luglio 1943, nel Palazzo Apostolico Vaticano, si è adunata la S. Congregazione dei Riti ordinaria, nella quale gli Emi e Revmi Signori Cardinali ed i Revmi Prelati Officiali hanno discusso sulla estensione alla Chiesa universale dell'Ufficio e Messa della Beata Margherita d'Ungheria, Monaca dell'Ordine dei Frati Predicatori.

Magyar fordítás:

Kedden, 1943. július 13-án a Vatikáni Apostoli Palotában összeült a Rítusok Szent Kongregációjának rendes gyűlése, amelyben az Eminenciás és Főtisztelendő Bíborosok és a Főtisztelendő hivatali prelátusok tárgyaltak Boldog Magyarországi Margit, domonkosrendi szerzetesnővér officiumának /zsolozsmájának/ és miséjének az egyetemes egyházra szóló kiterjesztéséről.

¹⁹ KIRÁLY 201.

²⁰ MESZLÉNYI 228-230.

²¹ Lásd: Függelék.

²² KIRÁLY 201, 202. Lásd: Meszlényi könyvének előszavát Sereditől (MESZLÉNYI 5), ahol is a primás a *Codex Juris Canonici* (1918) 1277. kánonjának 2. §-ra hivatkozik.

²³ MESZLÉNYI 231.

²⁴ AAS 36 (23. Februarii 1944) 33-40. Kiállítva 1943. november 19-én, Szent Erzsébet ünnepén. *Litterae decretales. Beata Margarita virgo, e regia Arpadensium Hungarica familia, Ordinis S. Dominici monialis, sanctorum catalogo adscribitur.*

²⁵ Uo.

²⁶ Uo. 367: „Margarita /B/ Virgo e Regia Arpadiensium Hungarica Familia: descriptio vitae, 34; pacis proprietrix, 36; et sponsa Christi fidelis, 37; liturgici cultus et causae historia, 37; sanctorum catalogo adscribitur, 39”. Magyarul: /Boldog/ Margit, szűz, az Árpádok királyi nemzetségéből; életrajza, 34. o.; békeszerző, 36. o.; Krisztus hű jegyese, 37. o.; liturgikus tisztelete és okának története, 37. o.; a szentek jegyzékébe felvételük, 39. o.

²⁷ *Árpádházi Szent Margit szenttéavatási bullája „Maxima inter munera”* (ford. Böle Kornél OP.; Credo, Budapest 1944) latin: 3-10, magyar: 11-22.